

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**Навчально-науковий інститут права та психології
Кафедра економіко-правових дисциплін**

ЗАТВЕРДЖУЮ
проректор НАВС
полковник поліції

Сергій ЧЕРНЯВСЬКИЙ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ

Статус дисципліни	обов'язкова
Рівень вищої освіти	перший
Ступінь вищої освіти	бакалавр
Галузь знань	К Безпека та оборона
Спеціальність	К9 Правоохоронна діяльність
Освітня програма	Правоохоронна діяльність
Форми здобуття вищої освіти	очна (денна) та заочна
Мова викладання	українська
Форма підсумкового контролю	залік

Розробники:

Ганна КОЗАЧЕНКО, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіко-правових дисциплін

Анатолій ФАЇЗОВ, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіко-правових дисциплін

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри економіко-правових дисциплін від 19.06.2025 року, протокол № 20

Завідувач кафедри економіко-правових дисциплін

Анатолій ФАЇЗОВ

Схвалено науково-методичною радою НАВС протокол від 24.07. 2025 року № 7

Голова науково-методичної ради _____

Сергій ЧЕРНЯВСЬКИЙ

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
протокол засідання кафедри

від __. __ 202_ № __

Завідувач кафедри _____

протокол науково-методичної ради

від __. __ 202_ № __

Голова НМР _____

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
протокол засідання кафедри

від __. __ 202_ № __

Завідувач кафедри _____

протокол науково-методичної ради

від __. __ 202_ № __

Голова НМР _____

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
протокол засідання кафедри

від __. __ 202_ № __

Завідувач кафедри _____

протокол науково-методичної ради

від __. __ 202_ № __

Голова НМР _____

1. Загальні відомості про навчальну дисципліну

Предмет вивчення навчальної дисципліни «Основи економіки» – економічна система суспільства та закони її функціонування й розвитку, взаємозв'язки економічних явищ і процесів, раціональне використання обмежених ресурсів для задоволення суспільних потреб, а також поведінка економічних суб'єктів (індивіда, суб'єкта господарювання, держави) та механізми управління нею, зокрема під час воєнного стану в країні.

Мета й завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи економіки» є формування у здобувачів вищої освіти сучасного економічного мислення та системи знань про економічні явища і процеси, закони та суттєві зв'язки у економіці; навичок аналізу та оцінки реальних економічних процесів, що відбуваються у суспільстві на мікро- та макрорівнях.

Завданнями вивчення дисципліни «Основи економіки» є:

вивчення та осмислення здобувачами вищої освіти теоретичних аспектів економічного життя сучасного суспільства;

розуміння закономірностей становлення, функціонування та розвитку економіки, її сутності та взаємозв'язку структурних елементів, способів і методів ефективного використання обмежених економічних ресурсів суспільства, принципів оптимізації управлінських рішень на мікро- та макрорівнях;

з'ясування механізму дії економічних законів і механізму їх використання людьми у господарській діяльності;

формування вільного володіння категоріальним апаратом, вміння застосовувати отримані теоретичні знання до аналізу конкретних економічних ситуацій;

набуття навичок використання інструментарію (зокрема цивілізаційного, синергетичного і діалектичного методів) аналізу економічного життя суспільства;

підвищення економічної та загальної культури фахівця.

Пререквізити: логіка, теорія і історія держави та права.

Постреквізити: адміністративне право, філософія сталого розвитку.

Компетентності відповідно до освітньо-професійної програми «Правоохоронна діяльність» першого (бакалаврського) рівня галузі знань К Безпека та оборона, спеціальності К9 Правоохоронна діяльність:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК1. Усвідомлення функцій держави у сфері правоохоронної діяльності, способів та механізмів реалізації цих функцій.

СК 3 Здатність до критичного мислення та системного аналізу правових явищ.

СК10. Здатність до аналізу та оцінки причин, умов та факторів, що впливають на вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень.

Результати навчання

РН1. Розуміти історичний, соціальний, економічний, технологічний і культурний контексти розвитку правоохоронної діяльності.

РН4. Формулювати і перевіряти гіпотези, виокремлювати юридично значущі факти, виявляти причинно-наслідкові зв'язки в діях і явищах для прийняття оптимального рішення в конкретних ситуаціях.

РН8. Здійснювати пошук інформації у доступних джерелах, аналізувати і оцінювати її для повного та всебічного встановлення обставин, необхідних для виконання професійних завдань.

Знання, уміння, навички

знання сутності сучасної економіки та механізму її функціонування, категоріально-понятійного апарату навчальної дисципліни, структури ринку, сутності та форм підприємництва, основ державного регулювання економіки;

вміння орієнтуватися в тенденціях змін в економіці, пояснювати їх причини та дію способів державного регулювання економічних процесів;

навички тлумачення ситуацій, що складаються у ринкових відносинах у державі, виявлення впливу чинників на функціонування ринкового механізму.

2. Структура навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни			
	очна форма здобуття вищої освіти		заочна форма здобуття вищої освіти	
	д/б	ксф	д/б	ксф
Кількість кредитів ECTS – 4	Рік підготовки			
		1		1
	Семестр			
		2		2
Загальна кількість годин – 120	Лекції			
		20		4
	Семінарські заняття			
		22		8
	Практичні заняття			
		22		6
	Самостійна робота			
		56		102
	Вид контролю			
	залік		залік	

3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

3.1 Тематичний план для очної (денної) форми

(за кошти фізичних та/або юридичних осіб)

№ з/п	Назва теми	Нормативний обсяг годин	з них				
			Усього годин з викладачем	з них			самостійна робота
				лекції	семінарські заняття	практичні заняття	
1	Тема 1. Економіка як форма організації суспільних відносин	10	6	2	2	2	4
2	Тема 2. Ринок та механізм його функціонування	12	6	2	2	2	6
3	Тема 3. Попит, пропозиція, їх взаємодія	12	6	2	2	2	6
4	Тема 4. Структура ринку	11	6	2	2	2	5
5	Тема 5. Циклічні коливання в економіці	12	6	2	2	2	6
6	Тема 6. Інфраструктура економіки	11	6	2	2	2	5
7	Тема 7. Підприємництво як категорія економіки	12	6	2	2	2	6
8	Тема 8. Витрати, доходи та прибуток у підприємницькій діяльності	14	8	2	2	4	6
9	Тема 9. Державне регулювання економіки	12	6	2	2	2	6
10	Тема 10. Економіка в умовах воєнного часу	14	8	2	4	2	6
	Усього годин	120	64	20	22	22	56
Підсумковий контроль: залік							

3.2 Тематичний план для заочної форми
(за кошти фізичних та/або юридичних осіб)

№ з/п	Назва теми	Нормативний обсяг годин	з них				
			Усього годин з викладачем	з них			самостійна робота
				лекції	семінарські заняття	практичні заняття	
1	Тема 1. Економіка як форма організації суспільних відносин	12	2	2			10
2	Тема 2. Ринок та механізм його функціонування	12	2		2		10
3	Тема 3. Попит, пропозиція, їх взаємодія	12	4		2	2	8
4	Тема 4. Структура ринку	12					12
5	Тема 5. Циклічні коливання в економіці	12	4	2	2		8
6	Тема 6. Інфраструктура економіки	12					12
7	Тема 7. Підприємництво як категорія економіки	12	2			2	10
8	Тема 8. Витрати, доходи та прибуток у підприємницькій діяльності	12	2			2	10
9	Тема 9. Державне регулювання економіки	12	2		2		10
10	Тема 10. Економіка в умовах воєнного часу	12					12
	Усього годин	120	18	4	8	6	102
Підсумковий контроль: залік							

4. Плани семінарських і практичних занять

Очна форма навчання

(за кошти фізичних та/або юридичних осіб)

Тема 1. Економіка як форма організації суспільних відносин – 4 год.

Навчальні питання до семінарського заняття

1. Сутність матеріального виробництва.
2. Матеріальне і нематеріальне виробництво, їх взаємозв'язок.
3. Економічні потреби та виробничі можливості суспільства.
4. Сутність і структура суспільного виробництва. Процес суспільного виробництва.

Навчальні питання та завдання до практичного заняття

1. Власність та її роль в економічних відносинах.
2. Фактори виробництва та їх взаємодія.
3. Ресурси виробництва та їх види.

Завдання 1

Розмежуйте матеріальні, духовні і соціальні потреби:

- 1) взуття; 2) ремонт автомобіля; 3) участь у міській толоці; 4) консультації юриста; 5) житло; 6) потреби фірми в автотранспорті; 7) відвідання концерту; 8) відвідання лекцій з проблем архітектури міста; 9) благодійність; 10) спортзал; 11) урожай пшениці; 12) комп'ютер; 13) телевізор; 14) книга; 15) залізнична станція.

Завдання 2

Які блага належать до виробничих потреб?

- 1) метал; 2) одяг; 3) цемент; 4) хліб; 5) побутові послуги; 6) виробниче обладнання; 7) житло; 8) меблі; 9) бавовна; 10) вугілля; 11) електроенергія; 12) вантажний автомобіль.

Завдання 3

До якої сфери суспільного виробництва належать?

- 1) банк; 2) поштове відділення; 3) лікарня; 4) залізничний вокзал; 5) туристичне агентство; 6) Кабінет міністрів; 7) електростанція; 8) сфера послуг; 9) ломбард; 10) шахта; 11) будівельний завод; 12) рекламне агентство; 13) громадське харчування; 14) друкарня; 15) товарна біржа; 16) бюро працевлаштування; 17) сільськогосподарський кооператив; 18) органи державного управління.

Завдання 4

З перелічених нижче категорій виділіть, які відносяться до засобів праці і до предметів праці:

1) земля; 2) руда, вугілля, нафта; 3) сировина; 4) виробничі приміщення; 5) верстати, машини, обладнання; 6) дороги, канали; 7) пар, електроенергія; 8) засоби зв'язку; 9) транспортні засоби; 10) мінеральні добрива; 11) корм для тварин; 12) трубопроводи, бочки, цистерни; 13) інструменти, механізми, автомати.

Завдання 5

До яких із факторів виробництва (земля, капітал, праця, підприємницькі здібності, інформація) відносяться такі виробничі ресурси:

1) міні-пекарня; 2) гребля Київського водосховища; 3) вода греблі Київського водосховища; 4) поля фермерського господарства; 5) трактори і комбайни кооперативного господарства; 6) описання методу обробки кольорових металів; 7) програміст Дмитро; 8) корпуси заводу «Автодеталь»; 9) родовища кам'яного вугілля; 10) шахтарі; 11) документація на нову технологію виробництва цементу; 12) риболовецький траулер; 13) шахта на Донбасі; 14) робітники греблі Київського водосховища; 15) засновник кав'ярні; 16) рецепт торту; 17) море; 18) літак; 19) особа, що організувала виробництво молочної продукції з використанням новітніх технологій; 20) нафтопровід.

Завдання 6

Розмежуйте товари-субститути і товари-комплементами:

1) голка й нитка; 2) ампулка й ручка; 3) банка й глечик; 4) масло й маргарин; 5) варення й мед; 6) каструля й кришка; 7) газета й журнал; 8) каша й макарони; 9) касета й магнітофон; 10) зошит і блокнот.

Завдання 7

Які із перерахованих нижче доходів Ви включили б у ВВП:

1) дохід (заробітну плату) вчителя; 2) дохід від продажу старого холодильника «Дніпро» зразка 1982 р.; 3) грошовий переказ онуку від бабусі, що проживає в іншому місті; 4) перепродаж Ваших акцій другові; 5) дохід власника автозаправної станції.

Завдання 8

Яку фазу руху продукту (виробництво, обмін, розподіл, споживання) відображають наведені ситуації:

1) встановлено частину матеріальних благ і послуг для непрацездатних членів суспільства; 2) залишено зерно для відгодівлі худоби; 3) визначено зерно для продажу на ринку; 4) залишено зерно для власного споживання; 5) заготовлено м'ясо для вироблення ковбаси?

Тема 2. Ринок та механізм його функціонування - 4 год.

Навчальні питання до семінарського заняття

1. Поняття «ринок» та його особливості.
2. Ринкова модель економіки.
3. Функції, які виконує сучасний ринок.
4. Функціонування ринкового механізму.
5. Економічні закони економіки.
6. Інструментарій економіки.

Навчальні питання та завдання до практичного заняття

1. Закон попиту, детермінанти попиту, індивідуальний та ринковий попит.
2. Закон пропозиції, детермінанти пропозиції.
3. Ринкова рівновага та фактори її порушення.
4. Ціна: механізм формування, функції, види.
5. Сутність та форми конкуренції в економіці.
6. Моделі ринку: умови формування, переваги та недоліки.

Завдання 1

Проаналізуйте ситуацію. Введено обмеження (чи підвищено мито) на імпорт кави в країну. Як це вплине на ринки кави, чаю, кавоварок у країні?

Завдання 2

Проаналізуйте ситуацію. У засобах масової інформації з'явилося багато статей про шкідливість хутряних іграшок для здоров'я малят. Як дана подія вплине на ринки хутряних іграшок, хутра і хутряних накладок для курток?

Завдання 3

Визначте, яким є попит на наведені нижче товари та послуги – еластичний чи нееластичний за ціною. Відповідь поясніть. 1) молоко; 2) сухе молоко; 3) інсулін; 4) інсулін в одній із чотирьох аптек; 5) електроенергія, ціна на яку подорожчала із вчорашнього дня; 6) електроенергія, ціна на яку подорожчала рік тому; 7) нові автомобілі; 8) відпустка в Карпатах, 9) мило; 10) сіль; 11) діаманти; 12) хліб; 13) квіти; 14) чай; 15) квіти на день Св. Валентина?

Завдання 4

Визначте, до якої моделі ринку (досконалої конкуренції, монополістичної конкуренції, олігополії, чистої монополії) належать:

- 1) автомобілебудування в США; 2) бабусі, які торгують суницями із свого городу на узбіччі автомагістралі; 3) фермерські господарства США, що вирощують пшеницю; 4) ринок правоохоронних послуг з безпеки та охорони.

Завдання 5

Вкажіть правильні чи неправильні подані нижче трактування:

1. Ринок і обмін товарів – тотожні поняття.
2. Товарний обіг – це обмін продуктів праці (предметів споживання, а також матеріальних послуг) за посередництвом грошей у формі купівлі-продажу.
3. Ринок виконує такі функції: регулюючу, розподільчу, стимулюючу, інформаційну, контрольну.
4. Ринкове господарство є господарством економічно відокремлених, самостійних виробників, що орієнтуються у своїй діяльності на ринок.
5. Конкуренція не належить до елементу ринкової системи.
6. Найважливішим елементом ринкової економіки є ринкова інфраструктура.
7. Об'єктами ринку є товари і гроші.
8. Ринковий механізм формується внаслідок дії економічних законів товарного виробництва: закону вартості; законів попиту і пропозиції; закону грошового обігу; закону конкуренції.
9. Величина попиту і попит – тотожні поняття.
10. Підприємництво – самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.
11. Підприємницька діяльність може здійснюватися виключно зі створенням юридичної особи.
12. До функцій підприємництва не належить захисна функція.
13. До основних видів підприємництва відносять: виробниче підприємництво; комерційне підприємництво; фінансове підприємництво; консультативне підприємництво.

Тема 3. Попит, пропозиція, їх взаємодія - 4 год.

Навчальні питання до семінарського заняття

1. Попит, його величина.
2. Чинники формування ринкового попиту та його нецінові детермінанти.
3. Пропозиція та її величина.
4. Чинники формування пропозиції та нецінові детермінанти впливу на пропозицію.

Навчальні питання та завдання до практичного заняття

1. Ціна, її функції та види в економіці.
2. Чинники ціноутворення.

3. Механізм ціноутворення.
4. Еластичність попиту та пропозиції.

Завдання 1

Припустимо, що кава є заміником чаю для споживача, а вершки – доповнюють чай в споживанні. Що станеться з ціною на вершки, якщо держава підвищить ціни на чай? Поясніть свою відповідь. Що станеться з ціною на каву у цій ситуації? Поясніть свою відповідь.

Завдання 2

Поясніть, користуючись інструментами економічної науки, що відбувається на ринку, описаному в газетній замітці. «Ціни на рибу в цьому сезоні впали до такого низького рівня, який продавці риби назвали «катастрофічним». І все тому, що через жорстку посуху урожай картоплі цього року був вкрай низьким».

Завдання 3

Як вплине кожна з перерахованих нижче змін у попиті і (або) пропозиції на рівноважну ціну і рівноважний обсяг на конкурентному ринку:

- пропозиція скорочується, попит залишається незмінним;
- попит скорочується, пропозиція залишається незмінною;
- пропозиція збільшується попит залишається незмінним;
- попит підвищується, пропозиція залишається незмінною;
- попит підвищується, пропозиція збільшується;
- пропозиція збільшується, попит скорочується;
- попит підвищується, пропозиція скорочується;
- попит скорочується, пропозиція скорочується.

Завдання 4

Якщо зменшення ціни на товар на 1% веде до збільшення обсягу попиту на нього на 2%, то яка в цьому випадку еластичність попиту?

Завдання 5

За даними емпіричних досліджень еластичність попиту на наступні товари й послуги має такий вигляд:

- попит на медичне обслуговування – 0,6;
- попит на послуги безпеки і охорони – 4,0;
- попит на комп'ютери – 1,2.

Поясніть кожен з цих величин.

Завдання 6

На раді ректорів ухвалено рішення, що іногородні студенти університетів мають проживати лише в університетських гуртожитках. Як реалізація цього рішення вплине на еластичність попиту на житлову площу в цих гуртожитках?

Як це, у свою чергу, вплине на величину плати за кімнату у гуртожитку?

Завдання 7

При ціні на товар А в 30 грн споживачі купували 6 од. цього товару. При збільшенні ціни до 50 грн обсяг попиту скоротився до 4 од. Знайти коефіцієнт еластичності попиту за ціною.

Тема 4. Структура ринку - 4 год.

Навчальні питання до семінарського заняття

1. Структура ринку: поняття та основні види ринків.
2. Ринок споживчих товарів і послуг як базовий вид ринку. Його характеристика.

3. Ринок капіталу та його характеристика.

4. Ринок робочої сили та його характеристика.

Навчальні питання та завдання до практичного заняття

1. Формування попиту на споживчі товари та послуги.
2. Суб'єкти ринку споживчих товарів та послуг.
3. Формування попиту на кредитні ресурси.
4. Суб'єкти ринку кредитних ресурсів.
5. Формування попиту на працю.

Завдання 1

Компанія «Нове-взуття», що працює на ринку м. Нова, планує зосередити свою діяльність на вузькому сегменті – чоловіче та жіноче взуття великих розмірів. Маркетингове дослідження свідчить, що поки такий ринок не є насиченим. Встановлено, що у м. Нова мешкає 280 тис. осіб дорослого віку, серед яких 57% – жінки, 43% – чоловіки. Дослідження встановило: чисельність населення з великим розміром ступні становить: жінки – 13% (від усіх жінок), чоловіки – 16% (від усіх чоловіків); за статистичними даними у м. Нова кожна жінка купує у середньому 3 пари взуття на рік, а чоловіки – 2 пари; середня ціна однієї пари жіночого взуття становить 4000 грн., а чоловічого – 3800 грн. Розрахувати місткість цільового сегменту ринку взуття великого розміру. Надати оцінку привабливості сегменту ринку великих розмірів.

Завдання 2

На ринку кабельно-провідникової продукції функціонують три виробничих підприємства: «Еней», «Ельта» та «Омега». Середньомісячний рівень доходу кожного підприємства становить відповідно 300 000 грн, 560 000 грн та 620 000 грн. Визначте частку ринку, якою володіє кожне з підприємств.

Завдання 3

В одній з областей діють 3 регіональних банка і регіональні відділення 4-х з загальнонаціональних банків. Регіональному банку №1 належить 17% місцевого ринку банківських послуг, регіональному банку №2 – 8%, регіональному банку №3 – 10%. Регіональним відділенням 4-х з загальнонаціональних банків належить інша частка регіонального ринку банківських послуг. Депозитні ставки в регіональних банках коливаються в інтервалі 13-15%. Кредитні ставки в регіональних банках коливаються в інтервалі 15-17%. Керівництво регіонального банку №2 з метою збільшення частки ринку банківських послуг вирішило збільшити депозитну ставку до 17%. Інші банки, що діють в області, змін до своєї депозитної та кредитної політики вирішили не вносити.

Запитання

Чи спричинить збільшення депозитної ставки збільшення кількості клієнтів банку, які мають намір відкрити депозити?

Чи потрібні зміни у кредитній політиці регіонального банку №2?

Чи принесе додаткову вигоду регіональному банку №2 збільшення депозитної ставки до 17%?

Завдання 4

На ринку виробників меблів існує 3 основні конкуренти. Всі вони проводять різні стратегії щодо розповсюдження інформації про свій товар серед споживачів.

Перший суб'єкт господарювання основну частку коштів спрямовує на доведення інформації споживачам про існування свого бізнесу, його асортимент та вартість меблів, тому їх рекламна кампанія складається з інформаційних листівок і об'яв у газетах безкоштовних оголошень.

Другий суб'єкт господарювання уклав угоду з декількома банками та основну увагу при рекламних зверненнях приділяє якості меблів, вартості та можливості купувати меблі в кредит. Крім того вони пропонують безкоштовну доставку додому. Але вони дуже мало розповсюджують про себе інформації в газетах, каталогах, електронних ЗМІ та соціальних мережах тощо.

Третій суб'єкт господарювання практично не представляє свій бізнес на ринку за допомогою реклами у ЗМІ, але має договори з людьми, які розповсюджують листівку у багатолюдних містах з можливістю по листівці отримати знижку і багато пишуть про свою продукцію у соціальних мережах.

Запитання

Зазначте слабкі та сильні сторони рекламної діяльності кожного із суб'єктів господарювання.

Завдання 5

Знайти хибні твердження серед запропонованих. Пояснити свій вибір.

1. Фінанси – це гроші, що є в розпорядженні держави, суб'єктів господарювання, домашніх господарств.
2. Основною метою фінансових відносин є формування і використання фондів грошових коштів для забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства.
3. Об'єктом фінансових відносин є товари і послуги в натуральній формі.
4. До централізованих належать грошові фонди суб'єктів господарювання усіх форм власності та рівнів підпорядкування.
5. Фінанси як інструмент вартісного розподілу впливають на всі стадії суспільного відтворення: виробництво, розподіл, обмін та споживання.
6. Елементом фінансових відносин є гроші.
7. Фінансові відносини супроводжуються рухом грошових коштів у процесі розподілу та обміну.

Тема 5. Циклічні коливання в економіці - 4 год.

Навчальні питання до семінарського заняття

1. Причини, що зумовлюють циклічні коливання економіки.
2. Характеристика фаз економічного циклу.
3. Види економічних криз.
4. Заходи антикризової політики в період бумів і в період депресій.

Навчальні питання та завдання до практичного заняття

1. Сутність та методи вимірювання інфляції.
2. Форми прояву інфляції та їх класифікація.
3. Соціально-економічні наслідки інфляції.
4. Заходи антиінфляційного регулювання.

Завдання 1

У країні У споживається 3 види товарів, наведених у таблиці. На підставі її даних таблиці розрахуйте індекс споживчих цін.

Товар	Споживання у першому періоді, шт.	Ціни у першому періоді, ум. од.	Споживання у другому періоді, шт.	Ціни у другому періоді, ум. од.
книги	10	10	8	15
джинси	6	27	7	24
комп'ютери	3	655	5	435

Визначте вид інфляції.

Завдання 2

Визначте індекс цін та темп інфляції за такими даними:

ціна споживчого кошика поточного року становить – 10570 ум. од.;

ціна відповідного споживчого кошика минулого року – 10510 ум. од.

Визначте вид інфляції.

Які причини викликають інфляцію?

Якими є можливі наслідки інфляції?

Завдання 3

Поставте «+» або «-» за такими твердженнями.

Інфляція, при якій ціни піднімаються в сотні разів, називається гіперінфляцією.

Підвищення заробітної плати без підвищення продуктивності праці спричиняє інфляцію попиту.

При інфляції підвищуються реальні доходи населення.

При помірній інфляції ціни зростають на 100%.

Інфляція не впливає на рівень безробіття.

Завдання 4

Назвіть вид інфляції, якщо:

ціни зросли до 100% на рік;

зростання цін коливається в межах 5-10% на рік;

темпи зростання цін надзвичайно високі, більш як 100% на рік;

зростанням цін коливається в межах до 5% на рік.

Завдання 5

В країні нараховується 989 тис. безробітних. Чисельність працездатного населення – 27 472 тис. осіб. Розрахуйте рівень безробіття.

В який спосіб визначається чисельність безробітних?

Визначте, основні соціально-економічні наслідки безробіття.

Завдання 6

За даними статистичного управління регіону, чисельність зайнятих становить 518,6 тис. осіб. В регіоні існує безробіття із такою структурою:

звільнено через конверсію заводу – 1,8 тис. осіб;

звільнено за власним бажанням – 12,1 тис. осіб;

випускники закладів освіти, які не знайшли роботу – 6,7 тис. осіб;

звільнено у зв'язку із банкрутством підприємств – 18,1 тис. осіб;

звільнено по закінченні сезону на консервному заводі – 4,9 тис. осіб.

Розрахуйте:

чисельність робочої сили в регіоні;

загальний рівень безробіття.

Завдання 7

Кількість населення одного з регіонів України становить 8,0 млн осіб, з яких:

- діти віком до 16 років – 2,0 млн;
 - особи що перебувають у психіатричних установах – 0,16 млн осіб;
 - пенсіонери – 1,5 млн осіб;
 - безробітні – 0,38 млн осіб;
 - зайняті неповний робочий день – 0,21 млн осіб;
 - студенти денних відділень закладів вищої освіти – 2,4 млн осіб.
- Визначити загальний рівень безробіття в регіоні та його причини.

Тема 6. Інфраструктура економіки - 4 год.

Навчальні питання до семінарського заняття

1. Банки як основний елемент ринкової інфраструктури.
2. Небанківські фінансові установи.
3. Види та напрями діяльності небанківських фінансових установ.
4. Біржі як елемент інфраструктури: призначення та функції.

Навчальні питання та завдання до практичного заняття

1. Інфраструктура товарного ринку: поняття та функції.
2. Функції інфраструктури товарного ринку в економіці України.
3. Основні елементи інфраструктури товарного ринку.
4. Посередницька діяльність на товарному ринку.

Завдання 1

Чи виконує комерційний банк посередницькі функції? Якщо так, то між якими суб'єктами банк виступає посередником?

Завдання 2

Кав'ярня, власником якої Ви є, щомісяця витрачає 100 кг цукру. Цукровий завод, до якого Ви звернулися із проханням укласти договір на постачання 1 числа кожного місяця 100 кг цукру за ціною виробника 20 грн за кг, відмовився укладати такий договір, пояснивши, що відправка такої маленької партії цукру йому не вигідна. Як бути у цій ситуації: цукор потрібний для надання послуг відвідувачам кав'ярні, але закупити його за ціною виробника у цукрового заводу вам не вдалося. Закупівля цукру в магазинах Вам не вигідна, бо в магазинах середня роздрібна ціна цукру становить 40 грн за кг. Якщо закуповувати цукор за роздрібною ціною, то вам прийдеється збільшувати ціну на каву та чай, що може відвернути від вашої кав'ярні частину відвідувачів.

Завдання 3

У 2025 році торговий агент реалізував 25 тис. подарункових наборів по 80 грн за кожен. За договором агентська винагорода становить 1,5 % від вартості

реалізованих наборів. На наступний рік принципал зменшив розмір винагороди на 0,5 %. Необхідно визначити, на скільки більше слід продати наборів у наступному році, щоб сума заробітку торгового агента не зменшилася.

Запитання

Про який вид діяльності йдеться?

Хто такий торговий агент і принципал?

Чому виробник подарункових наборів не продавав їх самостійно?

Завдання 4

Французька компанія, світовий лідер із продажу мінеральної води, з початку дев'яностих років минулого століття ініціювала програму створення екоупаковки для води. З метою зниження негативного впливу на навколишнє середовище компанія постійно працює над оптимізацією екологічного ефекту власної діяльності. Результатом багаторічних досліджень стала екопляшка, яка вже в першому півріччі 2011 р. надійшла у продаж і з'явилася на полицях магазинів. Так, пляшка у період з 1995 по 2011 рік стала на 34% (1/3) легшою. Пляшки компанії виготовляються з ПЕТ-матеріалу і на 100% підлягають переробці (ПЕТ – це поліетилен терефталату, він чудово зберігає природні властивості й чистоту води). Компанія використовує ПЕТ для виробництва тари з 2008 р. Пляшки призначені для горизонтального пресування й утилізуються повністю. Таким чином, французька компанія піклується не лише про чистоту води, а й про чистоту довкілля, оскільки виробництво пляшок з ПЕТ-матеріалу дозволило значно знизити викиди парникових газів. Перевезення продукції компанія здійснює переважно залізничним і водним транспортом, який є більш екологічним.

Запитання

Чи вплинуло рішення французької компанії про перехід на пляшки з ПЕТ-матеріалу на її прибуток, адже ціна пляшки з ПЕТ-матеріалу вища за скляну пляшку? Який вид витрат французької компанії зменшився після переходу на пляшки з ПЕТ-матеріалу? Чому французька компанія розробила та реалізувала програму створення екоупаковки для мінеральної води? Які чинники сприяли успіху цієї програми?

Тема 7. Підприємництво як категорія економіки - 4 год.

Навчальні питання до семінарського заняття

1. Господарська та підприємницька діяльність: відмінності та схожі риси.
2. Бізнес та підприємництво: відмінності та схожі риси.
3. Поняття та відмінні риси виробничого, комерційного і фінансового підприємництва.
4. Обмежувальні чинники підприємницької діяльності.

Навчальні питання та завдання до практичного заняття

1. Державна реєстрація суб'єктів підприємництва.
2. Реорганізація, банкрутство та ліквідація суб'єктів господарювання.
3. Ліцензування окремих видів підприємницької діяльності.
4. Загрози та ризики підприємницької діяльності.

Завдання 1

Зростає курс гривні до долару або євро (гривня стає дорожчою).

Чи є зростання курсу гривні до долару або євро загрозою діяльності суб'єкта підприємництва, якщо деякі матеріали та комплектуючі він отримує від зарубіжних постачальників?

Чи є зростання курсу гривні до долару або євро загрозою діяльності суб'єкта підприємництва, якщо він постачає свою продукцію зарубіжним споживачам?

Чи є зростання курсу гривні до долару або євро загрозою діяльності суб'єкта підприємництва, якщо він поставляє продукцію на національний ринок і не використовує імпортні матеріали, сировину або комплектуючі?

Завдання 2

Керівництво Укрзалізниці ухвалило рішення підняти тарифи на вантажні перевезення. З якою метою ухвалено таке рішення Укрзалізниці? Чи спрямоване це рішення на нанесення економічної шкоди суб'єктам господарювання, які користуються її послугами? Чи є рішення Укрзалізниці загрозою для суб'єктів господарювання, які користуються її послугами? Чи усвідомлює керівництво Укрзалізниці наслідки ухваленого рішення для суб'єктів господарювання, які користуються її послугами? Які наслідки матиме рішення Укрзалізниці для суб'єктів господарювання, які користуються її послугами?

Завдання 3

Чи є суб'єктом підприємницької діяльності жителька села, яка кілька разів улітку продає на ринку в місті ягоди зі свого саду?

Завдання 4

Чому заклад вищої освіти, в якому Ви навчаєтесь, не є суб'єктом підприємницької діяльності?

Завдання 5

Поміркуйте, чому охочих продавати хліб більше, ніж тих, хто його випікає?

Завдання 6

Поміркуйте, чому в селі є кілька магазинів і кіосків, але може не бути відділення банку чи пункту обміну валют.

Завдання 7

Банк відмовився надати кредит суб'єкту господарювання, оскільки

вважає, що ця бізнес-одиниця не зможе якісно обслуговувати кредит та своєчасно його повернути. Відмовляючи суб'єкту господарювання, чи переслідував банк мету навмисно завдати економічну йому шкоду? Чи усвідомлював банк, що неотримання позики матиме дуже негативні наслідки для суб'єкта господарювання, аж до його банкрутства? Чи є дії банку загрозою діяльності суб'єкта господарювання? Яку мету переслідував банк, відмовляючи у наданні підприємству кредиту?

Завдання 8

Постачальник повідомив керівництво суб'єкта господарювання про намагання підвищити ціну на сировину. Якщо суб'єкт господарювання відмовиться закупляти сировину за новими цінами, то постачальник розірве договірні відносини, оскільки в нього вже є бажачі закупати сировину за новими, більш високими цінами.

Чи є вимога постачальника загрозою діяльності суб'єкта господарювання?

Чи усвідомлює постачальник, що його вимога призводить до погіршення результатів діяльності суб'єкта господарювання?

Чи переслідує постачальник мету нашкодити суб'єкту господарювання?

Що є метою рішення постачальника?

Завдання 9

Який вид підприємницької діяльності показують такі ситуації: (посередницька, виробнича або фінансова)

Брокер запропонував до продажу 10% акцій ПАТ «Забава».

У супермаркеті «Клас» пропонують бонуси – знижки на продукти харчування.

Будівельна компанія «Авантаж» здала в експлуатацію новий двадцятиповерховий будинок.

Банк «Добродій» видає кредити на придбання авто.

Швейне підприємство «Статус» пропонує до продажу товари літнього асортименту.

Відкрито ще одну майстерню з ремонту взуття.

Тема 8. Витрати, доходи та прибуток у підприємницькій діяльності - 6 год.

Навчальні питання до семінарського заняття

1. Витрати підприємницької діяльності: поточні та інвестиційні.
2. Дохід та прибуток як результат підприємницької діяльності.
3. Дохід та прибуток у підприємницькій діяльності: схожі риси та відмінності.

4. Прибуток: сутність, види, функції.
5. Розподіл та використання прибутку суб'єкту господарювання.

Навчальні питання та завдання до практичного заняття 1

1. Витрати виробництва: сутність та структура.
2. Постійні та змінні витрати суб'єкта господарювання.
3. Собівартість продукції: поняття та призначення.
4. Показник «витрати на 1 грн продукції».

Завдання 1

Суб'єкт господарювання «А» виробив 200 одиниць продукції. Постійні витрати склали 3000 грн., змінні – 5000 грн. Визначте:

- а) середні постійні витрати на одиницю продукції;
- б) середні змінні витрати на одиницю продукції;
- в) середні загальні (валові) витрати на одиницю продукції.

Завдання 2

Визначте фактичне та планове значення показника «витрати на 1 грн товарної продукції» та його динаміку (зміну) за такими даними:

план випуску продукції А – 1 200 т/рік, а продукції Б – 500 т/рік;
собівартість продукції А – 15 тис. грн/т, а продукції Б – 8 тис. грн/т.

Фактично випуск продукції збільшено на 20 %, а її собівартість знижено на 6 %.

Оптова ціна продукції А – 18 тис. грн/т, а продукції Б – 10,3 тис. грн/т.

Завдання 3

Суб'єкт господарювання виробляє 600 одиниць продукції на місяць і реалізує за ціною 3750 грн. Змінні витрати на виробництво складають 2250 грн на одиницю продукції, постійні витрати – 525 000 грн в місяць.

З позиції генерального директора дайте відповідь по ситуації, відділ маркетингу виступив з пропозицією збільшення витрат на рекламу ще на 15000 грн в місяць. На думку фахівців відділу, заходи реклами здатні переконати ще більше покупців вибирати саме цей товар, що в свою чергу надасть змогу збільшити щомісячну виручку підприємства на 45000 грн.

Згодні Ви підтримати пропозицію відділу маркетингу про збільшення рекламного бюджету чи ні?

Завдання 4

Розрахувати відсоток зниження витрат на послуги зв'язку, якщо відомо про таке: у звітному році надано послуг мобільного зв'язку в обсязі 4000 од. у розмірі 10 грн /од, а Інтернет послуг – в обсязі 6500 одиниць у розмірі 17 грн/од. Планом на наступний рік передбачено збільшення послуг мобільного зв'язку на 20% за ціною 14 грн/од, а Інтернет послуг – на 38% за ціною 19 грн/од.

Завдання 5

Розрахувати оптову, відпускну та роздрібну ціну одиниці продукції за таких умов:

повна собівартість одиниці продукції дорівнює 20 грн;

планується рентабельність реалізації продукції на рівні 15%;

продукція не є підакцизним товаром;

надбавка за відповідність якості продукції міжнародним стандартам становить 5% від оптової ціни одиниці продукції;

податок на додану вартість (ПДВ) встановлюється відповідно до чинного податкового законодавства у розмірі 20%;

торгівельна надбавка становить 10% від відпускну ціни одиниці продукції.

Навчальні питання та завдання до практичного заняття 2

1. Точка беззбитковості суб'єкта господарювання.

2. Рентабельність як показник ефективності діяльності суб'єкта господарювання.

3. Види рентабельності суб'єкта господарювання.

Завдання 1

Підприємець відкрив власну перукарню. Він найняв чотирьох працівників із заробітною платою 20 000 грн на місяць, купив сировини на 20 000 грн, платить за оренду приміщення 5 000 грн на місяць, автомобіля – 5 000 грн. на місяць, сплачує 7 500 грн. на місяць відсотків за кредит.

Скільки валового прибутку отримає підприємець, якщо виручка становить 1 500 000 грн.

Скільки чистого прибутку отримає підприємець, якщо ставка оподаткування прибутку становить 18%.

Завдання 2

Швейна компанія планує реалізувати 600 літніх костюмів. Собівартість одного виробу становить 1500 грн, ціна – 3500 грн.

Визначте:

а) прибуток від реалізації одного виробу

б) прибуток від реалізації всіх виробів.

Завдання 3

Фірма реалізує за місяць 20 одиниць продукції ціною 500 грн за одиницю. Витрати на виготовлення одиниці продукції становлять 400 грн.

Визначте прибуток, який отримає фірма за місяць і за рік від реалізації цієї продукції.

Завдання 4

Домогосподарка вирішила випікати на продаж пиріжки із сиром. Загальні витрати на виготовлення одного пиріжка – 4,0 грн. Плановий випуск – 100 пиріжків на день. Вона також повинна сплачувати єдиний податок – 2000 грн. на місяць. Чи буде доцільним продаж пиріжків по 7,0 грн? Зробіть розрахунки.

Завдання 5

Визначте точку беззбитковості суб'єкта господарювання, якщо відомо, що умовно-постійні витрати складають 15 000 грн, умовно-змінні витрати – 45 грн на одиницю продукції, а ціна, за якою суб'єкт господарювання її продає, вища на 25 % від змінних витрат. Надайте пояснення до результатів розрахунку точки беззбитковості суб'єкта господарювання.

Завдання 6

Суб'єкт господарювання спеціалізується на виробництві виробів А. Визначити рівень рентабельності виробу і показники рентабельності виробництва, якщо план випуску готових виробів 7200 шт., повна собівартість виробу – 86 грн, гуртова ціна – 110 грн, середньорічна вартість виробничих фондів – 1650 тис. грн. Прибуток підприємства оподатковується за ставкою 18%.

Тема 9. Державне регулювання економіки - 4 год.

Навчальні питання до семінарського заняття

1. Необхідність втручання держави до функціонування ринкового механізму.
2. Інструменти імперативного державного регулювання економіки.
3. Інструменти адміністративного державного регулювання економіки.
4. Інструменти індикативного державного регулювання економіки.
5. Суб'єкти державного регулювання економіки.

Навчальні питання та завдання до практичного заняття

1. Система органів державної влади та їхні функції у сфері державного регулювання економіки.
2. Прямі та непрямі методи регулювання економіки.
3. Інструменти державного регулювання економіки.
4. Оподаткування як спосіб державного регулювання економіки.
5. Публічні закупівлі як спосіб державного регулювання економіки.

Завдання 1

ТОВ «Вега» протягом року торгувало пестицидами – регуляторами росту рослин, не придбавши при цьому ліцензії на здійснення цього виду діяльності. Податкова служба подала позов про ліквідацію товариства. Товариство проти

позову заперечувало, посилаючись на те, що торгівля без ліцензії не може бути підставою для ліквідації суб'єкта господарювання.

Чи потрібна ліцензія для торгівлі пестицидами – регуляторами росту рослин?

Чи може бути торгівля без ліцензії підставою для ліквідації товариства?

Чи має право податковий орган подавати подібний позов?

Завдання 2

ФОП Петренко А.І. здійснював роздрібну торгівлю тютюновими виробами за готівку в приміщенні, яке він орендував під магазин. 01 березня 2025 року до нього в магазин зайшов представник Державної податкової служби у м. Київ і попросив пред'явити торговий патент на здійснення роздрібно торгівлі за готівку. ФОП Петренко А.І. сказав, що у нього не має такого патенту.

Представник Державної податкової служби у м. Київ наказав припинити торгівлю та закрити магазин. ФОП Петренко А.І. виконав вимогу представника Державної податкової служби та звернувся з адміністративним позовом до адміністративного суду про захист свого права на підприємницьку діяльність, передбаченого статтею 42 Конституції України, посилаючись на те, що чинне законодавство не передбачає видачу торгових патентів.

Чи передбачає чинне законодавство видачу торгових патентів? Якщо так, то назвіть у яких випадках потрібно отримувати торгові патенти і хто має видавати торгові патенти?

Чи є згідно з чинним законодавством України патентування способом державного регулювання господарської діяльності?

Який суд має розглядати даний спір – адміністративний чи господарський?

Завдання 3

Фірма «Карпати», отримавши необхідні ліцензії у 2020 р., здійснює оптову торгівлю етиловим, кон'ячним і плодовим спиртом та роздрібну торгівлю алкогольними напоями та тютюновими виробами.

Фахівці податкової служби за участі співробітників Національної поліції на початку 2024 р. перевірили наявність ліцензій на право виробництва та продаж алкоголю і тютюну і висунули претензію власнику щодо втрати чинності ліцензій.

Власник підприємства відкинув обвинувачення щодо недійсності ліцензії, стверджуючи, що ліцензія видається на необмежений строк, посилаючись на ч. 13 ст. 12 Закону України від 02.03.2015 № 222-VIII «Про ліцензування видів господарської діяльності».

Чи мають правові підстави претензії фахівців податкової служби власнику щодо втрати чинності ліцензій?

Чи мають правові підстави заперечення власника підприємства?

Завдання 4

Відносно безпечним для економіки вважається рівень «тіні» не більше 15%. Показник тіньової економіки в Україні не є критичним (32-33% за офіційними даними). Наприклад, у Болгарії, Хорватії і країнах Балтії він становить 23-30%, у Данії та Швеції в «тіні» знаходиться 12% і 13% економіки відповідно. В ЄС в середньому рівень тіньової економіки становить 18% ВВП, а у США, Японії, Канаді цей показник коливається в межах 6-10%.

Які причини зумовили такий рівень тіньової економіки в Україні, який тривалий час перебуває на тому ж само рівні?

В який спосіб можна зменшити обсяги тіньової економіки в Україні?

Завдання 5

У Франції свого часу намагалися суттєво скоротити тіньовий ринок праці, для чого посилили вимоги для роботодавців у частині офіційного оформлення працівників та нарахування їм офіційної заробітної плати. Але замість скорочення тіньового ринку праці це призвело до багатьох соціальних і суспільних проблем: частина бізнесу почала закриватися, а для роботи почали залучати дешеву робочу силу емігрантів.

У чому Ви бачите причини невдалого результату скорочення тіньового ринку праці у Франції?

Завдання 6

Тіньові операції в Україні найбільш поширені у будівництві, при операціях з нерухомістю, у роздрібній та оптовій торгівлі, у сфері фінансових послуг. Назвіть причини поширення тіньових операцій саме у цих видах діяльності. Які заходи організаційного, економічного та правового характеру мають зменшити обсяг тіньових операцій у цих видах економічної діяльності.

Тема 10. Економіка в умовах воєнного часу – 6 год.

Навчальні питання до семінарського заняття 1

1. Наслідки російської агресії в економіці України (руйнування виробничого капіталу, зростання соціальних витрат, зменшення реальних доходів суб'єктів підприємництва).

2. Прямі інфраструктурні збитки внаслідок російської агресії (зруйновані мости, дороги, житло, будівлі).

3. Вплив російської агресії на економіку України

(падіння ВВП, зростання дефіциту бюджету та державного боргу).

4. Пошук додаткових джерел фінансування втрат і потреб економіки.

Навчальні питання до семінарського заняття 2

1. Зміни на ринку праці в умовах воєнного стану.

2. Втрати суб'єктів підприємницької діяльності в умовах воєнного стану (недоотриманий прибуток, не вкладені інвестиції, втрата ринків).

3. Зміни у поведінці суб'єктів підприємницької діяльності в умовах воєнного стану.

4. Напрями реформування економічної політики для підвищення ефективності обороноздатності держави.

Навчальні питання та завдання до практичного заняття

1. Воєнний стан: сутність та порядок запровадження.

2. Правові підстави заходів, що можуть застосовуватися в період воєнного стану.

3. Зміни умов провадження господарської діяльності в період дії воєнного стану в Україні.

4. Інструменти підтримки бізнесу в період воєнного стану в Україні.

Завдання 1

Державний бюджет – головний загальнодержавний фонд централізованих коштів. За допомогою бюджету держава концентрує певну частку валового внутрішнього продукту та централізовано розподіляє її на розвиток національної економіки, для соціального захисту населення, утримання органів державної влади та управління, оборони країни. Державний бюджет на кожний фінансовий рік розглядається Верховною Радою України і затверджується як закон.

Проаналізуйте за даними «Бюджет 2026 року. Мінфін»:

доходи державного бюджету та їхні основні джерела;

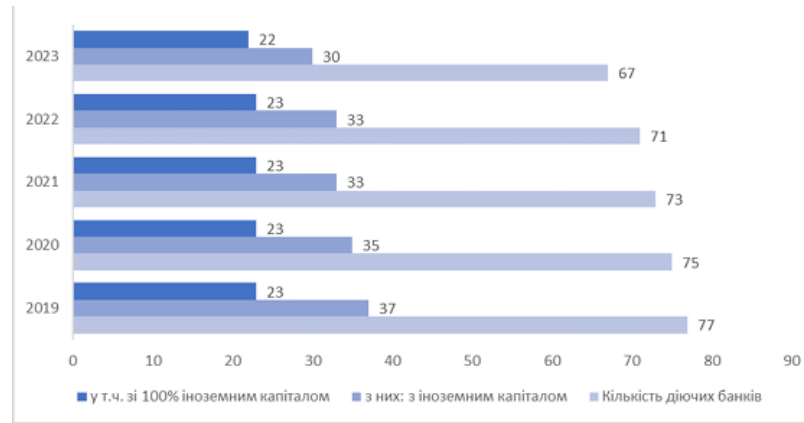
витрати державного бюджету та їхні основні джерела;

результат зіставлення дохідної та витратної частини державного бюджету;

макропоказники національної економіки.

Завдання 2

Проаналізуйте за даними графіків та таблиць стан банківської системи України. Які зміни відбулися в банківській системі України у період воєнного стану?

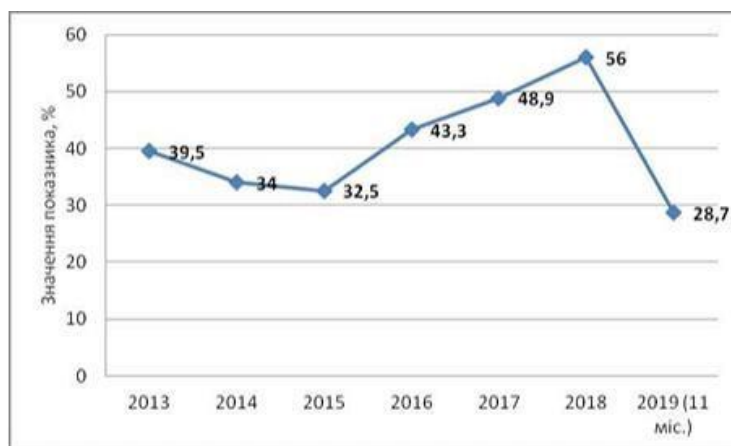
Динаміка кількості діючих банків у 2019-2023

Основні показники діяльності банків України у розрізі доходів

Показники	Січень-грудень 2019		Січень-грудень 2020		Січень-грудень 2021		Січень-грудень 2022		Січень-червень 2023	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
ДОХОДИ	243102	100	250171	100	273863	100	357549	100	209812	100
Процентні доходи	152954	62,9	147743	59,1	168746	61,6	217053	60,7	140945	67,2
Комісійні доходи	62057	25,5	70640	28,2	93162	34,0	85622	23,9	47234	22,5
Результат від переоцінки та операцій купівлі-продажу	16225	6,7	21507	8,6	-77	-0,03	43482	12,2	16296	7,8
Інші операційні доходи	8147	3,4	6813	2,7	7488	2,7	8126	2,3	3439	1,6
Інші доходи	2809	1,2	2705	1,1	3175	1,2	2413	0,7	1164	0,6
Повернення списаних активів	909	0,4	763	0,3	1370	0,5	853	0,2	734	0,3

Основні показники діяльності банків України у розрізі витрат

Показники	Січень-грудень 2019		Січень-грудень 2020		Січень-грудень 2021		Січень-грудень 2022		Січень-червень 2023	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
ВИТРАТИ	184746	100	210445	100	196488	100	335628	100	142164	100
Процентні витрати	74062	40,1	62895	29,9	51097	26,0	65358	19,5	47324	33,3
Комісійні витрати	18096	9,8	24132	11,5	35186	17,9	35449	10,6	21632	15,2
Інші операційні витрати	11790	6,4	16405	7,8	18244	9,3	17875	5,3	9262	6,5
Загальні адміністративні витрати	62936	34,1	69437	33,0	78293	39,8	82434	24,6	43075	30,3
Інші витрати	2379	1,3	2728	1,3	3855	2,0	5951	1,8	3842	2,7
Відрахування в резерви	10714	5,8	31037	14,7	3448	1,8	121204	36,1	4595	3,2
Податок на прибуток	4769	2,6	3811	1,8	6364	3,2	7356	2,2	12435	8,7
ЧИСТИЙ ПРИБУТОК (ЗБИТОК)	58356		39727		77376		21921		67648	

Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків в Україні

5. Завдання для самостійної роботи

До завдань для самостійної роботи здобувачі вищої освіти можуть отримати доступ на сайті НАВС у розділі «Дистанційні курси» за допомогою індивідуального логіну і паролю.

Самостійна робота передбачає пошук та опрацювання рекомендованої літератури, підготовку наукових доповідей, мультимедійних презентацій, виконання завдань, спрямованих на розвиток самостійності та ініціативності.

Тема 1. Економіка як форма організації суспільних відносин

1. Економічна система: поняття та основні типи.
2. Проблема економічного вибору.
3. Тіньовий сектор економіки України.
4. Проблеми економіки природокористування.

Тема 2. Ринок та механізм його функціонування

1. Моделі ринку: умови формування, переваги та недоліки.
2. Конкурентне право в Україні.
3. Антимонопольне законодавство України.

Тема 3. Попит, пропозиція, їх взаємодія

1. Поняття еластичності попиту та пропозиції.
2. Ринкова рівновага, та фактори її порушення.
3. Кон'юнктура ринку.
4. Цінова дискримінація: поняття, причини та види.
5. Особливості формування попиту та пропозиції в ринковій економіці.

Тема 4. Структура ринку

1. Галузеві ринки, поняття, характеристика типів.
2. Формування попиту на споживчі товари та послуги в умовах досконалої

та недосконалої конкуренції.

3. Формування попиту на кредитні ресурси в умовах досконалої та недосконалої конкуренції.

4. Формування попиту на працю в умовах досконалої та недосконалої конкуренції.

Тема 5. Циклічні коливання в економіці

1. Державне антициклічне регулювання.
2. Сутність економічного зростання.
3. Передумови й характерні риси економічного зростання.
4. Джерела економічного зростання.
5. Особливості економічного циклу в Україні.

Тема 6. Інфраструктура економіки

1. Сучасна банківська система України.
2. Роль Національного банку України в регулюванні діяльності банків та небанківських фінансових установ.
3. Показники розвитку інфраструктури товарного ринку.

Тема 7. Підприємництво як категорія економіки

1. Моделі підприємництва: класична, інноваційна і венчурна.
2. Суб'єкти господарювання та їхні функції.
3. Форми власності суб'єктів господарювання.
4. Організаційно-правові форми суб'єктів господарювання: переваги та недоліки.

Тема 8. Витрати, доходи та прибуток у підприємницькій діяльності

1. Оборот капіталу суб'єкта господарювання.
2. Чинники, що впливають на величину прибутку.
3. Особливості розподілу прибутку суб'єкта господарювання у формі товариства (акціонерних товариств, товариств з обмеженою, повною та додатковою відповідальністю).
4. Особливості розподілу прибутку державних та комунальних суб'єктів господарювання.
5. Чинники, що впливають на витрати суб'єкта господарювання.
6. Етична та соціальна відповідальність підприємництва.
7. Стан, умови та перспективи розвитку підприємницької діяльності в Україні

Тема 9. Державне регулювання економіки

1. Сутність та цілі державного регулювання економіки.
2. Вплив держави на підприємницьке середовище.
3. Взаємодія підприємницьких структур із суспільством.
4. Аналіз методів державного регулювання економіки.

5. Соціальна функція держави.
6. Приватизація та денаціоналізація.

Тема 10. Економіка в умовах воєнного часу

1. Порівняння економічної ролі держави в мирний час та в умовах воєнного стану.
2. Перешкоди та обмеження у реформуванні економічної політики для підвищення ефективності обороноздатності держави.
3. Достатність зусиль держави щодо перебудови економіки в умовах воєнного стану.

6. Індивідуальні завдання

Теми реферативних повідомлень

1. Еволюція економічної науки.
2. Проблема безмежності потреб та обмеженості ресурсів в економіці.
3. Економічна система України.
4. Реформування власності в економіці України.
5. Співіснування приватної та державної власності у економіці.
6. Закономірності розвитку економічної системи в Україні.
7. Моделі ринкової економіки (німецька, американська та інші).
8. Товарне виробництво, його сутність, риси та форми.
9. Теорія поведінки споживача.
10. Економічні функції держави в умовах ринкової економіки.
11. Робоча сила, її ціна. Вартість робочої сили в Україні.
12. Закони попиту та пропозиції у системі ринкового механізму.
13. Конкуренція та її роль у функціонуванні ринкової економіки.
14. Досвід створення конкурентного середовища в економіці України
15. Ринкова інфраструктура та її роль у функціонуванні економіки.
16. Суб'єкт господарювання та його функціонування в умовах ринку.
17. Основні моделі ринкової ситуації.
18. Антимонопольна діяльність держави у економіці.
19. Заробітна платня та її форми.
20. Земельна рента як дохід від природних факторів виробництва.
21. Підприємницький дохід та економічний прибуток як форма доходу підприємця у ринковій економіці.
22. Нерівність доходів у ринковій економіці та роль держави у перерозподілу доходів.
23. Еволюція грошей з розвитком товарного виробництва.
24. Основні показники системи національного рахівництва та їх значення.
25. Циклічність розвитку економіки та сучасні економічні кризові явища.

26. Сутність грошей та закон грошового обігу.
27. Банківська система в Україні.
28. Державний бюджет в Україні та проблеми його формування.
29. Інфляція, її сутність, вимірювання та її причини.
30. Соціальна політика держави у ринковій економіці.
31. Шляхи досягнення стійкого економічного зростання в Україні.
32. Зайнятість та безробіття у економіці.
33. Податки, їх види та проблема оптимального рівня оподаткування.
34. Світове господарство, його еволюція та етапи розвитку.
35. Міжнародна торгівля та види торгівельної політики держави.
36. Світовий досвід країн з високими темпами економічного зростання.
37. Міграція робочої сили та її наслідки.
38. Валютні системи та їх розвиток.
39. Глобальні економічні проблеми та шляхи їх вирішення.
40. Сутність економічної інтеграції.

7. Методи навчання

Основними формами проведення занять з навчальної дисципліни «Основи економіки» є лекційні, семінарські та практичні заняття, самостійна робота здобувачів вищої освіти. Після закінчення вивчення цієї навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти складають залік.

Словесні методи:

Розповідь-пояснення використовується під час навчання здобувачів вищої освіти протягом лекції. За метою виділяються такі види розповіді: розповідь-вступ, розповідь-повість, розповідь-висновок. Ефективність зазначеного методу залежить головним чином від уміння викладача розповідати, дохідливості та доступності інформації, від поєднання його з іншими методами навчання.

Бесіда – діалог між викладачем та здобувачем вищої освіти, який дає можливість за допомогою цілеспрямованих і вміло сформульованих питань спрямувати здобувача на активізацію отриманих знань. Саме за допомогою їх викладач активізує діяльність здобувачів вищої освіти, ставлячи їм запитання для розмірковування, розв’язання проблемної ситуації.

Лекція – служить для пояснення теми; її типовими ознаками, є тривалість запису плану та рекомендованої літератури, уведення та характеристика нових понять, розкриття та деталізація матеріалу, завершальні висновки викладача, відповіді на запитання.

Наочні методи:

Ілюстрація – допоміжний метод при словесному методі, її значення полягає в яскравішому викладенні та показі власної думки.

Демонстрація характеризується рухомістю засобу демонстрування, наприклад, демонстрація навчальних фільмів.

Навчальна робота під керівництвом викладача – самостійна робота. До неї належать написання рефератів, доповідей, самостійні письмові роботи, контрольні роботи, написання тестів.

8. Форми та методи контролю, критерії оцінювання результатів навчання

Форми контролю – залік, усне опитування та виконання тестових завдань. Контроль самостійної та індивідуальної роботи здійснюється шляхом перевірки виконаних завдань, передбачених даною програмою.

Контроль. Перевірка глибини засвоєння знань, рівня сформованості навичок та умінь здобувачів вищої освіти відбувається у формі поточного, проміжного та підсумкового видів контролю.

Поточний контроль успішності – це систематична перевірка знань здобувачів, яка проводиться викладачем на поточних заняттях відповідно до розкладу занять. Поточний контроль здійснюється на кожному занятті відповідно до конкретних цілей теми з метою перевірити ступінь та якість засвоєння матеріалу, що вивчається. В процесі поточного контролю оцінюється самостійна робота здобувача щодо повноти виконання завдань, рівня засвоєння навчальних матеріалів, оволодіння практичними навичками аналітичної, дослідницької роботи та ін.

Поточний контроль здійснюється через оцінювання усних відповідей щодо проблем для обговорення, передбачених планом занять, а також шляхом:
 проведення експрес-опитувань;
 тестування;
 підготовки доповідей і рефератів;
 написання самостійних і контрольних робіт.

При оцінюванні враховується глибина теоретичних знань здобувачів вищої освіти і вміння застосовувати їх на практиці.

Проміжний контроль передбачає перевірку рівня засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичного матеріалу. Рівень практичних навичок оцінюється в процесі виконання здобувачами завдань з практичною складовою.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку після закінчення вивчення навчальної дисципліни. Мета підсумкового контролю – виявити рівень засвоєння навчальної дисципліни в цілому та розуміння навчального матеріалу.

При підсумковому контролі застосовується 100-бальна шкала оцінювання, національна система (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) та

система ECTS (A, B, C, D, E, FX, F)

Критерії оцінювання результатів навчання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів, є:

виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни;

глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих джерелах;

вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);

вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань;

вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Розподіл балів, що присвоюються здобувачеві

Накопичення балів з тем за усі види робіт (max 60 балів)										Підсумковий контроль (max 40 балів)	Підсумкова кількість балів (max 100 балів)
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	Залік	
5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	40 б.	100 б.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище від середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	FX	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

9. Інструменти, обладнання, програмне забезпечення, використання яких передбачає дисципліна

Під час проведення всіх видів занять використовується таке обладнання і програмне забезпечення:

в очному (of-fline) режимі: мультимедійні проектори, комп'ютери.

в змішаному (blended) режимі використовуються такі засоби програмного забезпечення:

доступ до дистанційних навчальних курсів дисципліни на офіційному вебпорталі НАВС через мережу Інтернет (на платформах Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment, Google Meet).

Під час проведення занять без очної складової в дистанційному режимі (on-line) за вибором викладача використовується:

програмне забезпечення через мережу Інтернет.

На платформі Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) розміщені допоміжні матеріали.

Системо-технічне забезпечення навчальної дисципліни складається із: апаратних засобів (персональних комп'ютерів, мережевого обладнання, джерел безперебійного живлення, серверів, обладнання для відеоконференцій тощо), що забезпечують розроблення і використання веб-ресурсів навчального призначення, управління освітнім процесом та необхідні види навчальної взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання у синхронному і асинхронному режимах.

інформаційно-комунікаційного забезпечення навчальної дисципліни із пропускнуою здатністю каналів, що надає всім суб'єктам дистанційного навчання навчального закладу цілодобовий доступ до веб-ресурсів і веб-сервісів для реалізації освітнього процесу у синхронному та асинхронному режимах; програмного забезпечення загального призначення.

Веб-ресурси навчальної дисципліни, що необхідні для забезпечення дистанційного навчання, містять:

документи планування освітнього процесу (навчальні та робочі навчальні програми дисципліни, навчально-тематичні плани);

мультимедійні матеріали;

пакети тестових завдань для проведення контрольних заходів, тестування із автоматизованою перевіркою результатів, тестування із перевіркою викладачем; електронні бібліотеки чи посилання на них; бібліографії.

10. Перелік питань для підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Основи економіки»

1. Підприємництво: сутність, види, форми.
2. Відмінність поняття «бізнес» від поняття «підприємництво».
3. Роль підприємництва в економіці.
4. Форми організації суспільного виробництва.
5. Сутність ринкової економіки.
6. Фактори виробництва, їхні види.
7. Економічні потреби та інтереси суспільства.
8. Сутність та ознаки ринку.
9. Функції ринку.
10. Основні моделі ринку.
11. Елементи механізму ринку.
12. Конкуренція як елемент механізму ринку.
13. Попит як елемент механізму ринку.
14. Види конкуренції.
15. Вільне ціноутворення як елемент механізму ринку.
16. Пропозиція як елемент механізму ринку.
17. Закон попиту. Винятки дії закону попиту.
18. Закон пропозиції, детермінанти пропозиції.
19. Взаємодія попиту та пропозиції.
20. Ринок споживчих товарів і послуг.
21. Ринок капіталу.
22. Ринок робочої сили.
23. Ринок кредитних ресурсів.
24. Циклічність економіки як її характерна риса.
25. Фази економічного циклу: загальна характеристика.
26. Безробіття як результат порушення макроекономічної рівноваги.
27. Інфляція як прояв макроекономічної нестабільності.
28. Інфраструктура ринку: поняття та структура.
29. Інфраструктура товарного ринку.
30. Основні елементи інфраструктури ринку.
31. Основні елементи інфраструктури товарного ринку.
32. Функції підприємництва в економіці.
33. Мета та завдання підприємництва.
34. Суб'єкти підприємницької діяльності.
35. Витрати виробництва: сутність та види.
36. Дохід та прибуток: формування та види.

37. Показники витрат виробництва.
38. Види прибутку суб'єкта господарювання.
39. Розподіл прибутку суб'єкта господарювання.
40. Державне регулювання економіки: необхідність, мета та завдання.
41. Способи державного регулювання економіки.
42. Взаємодія підприємницьких структур з державою.
43. Економічна роль держави в умовах воєнного стану.
44. Характерні риси економіки в умовах воєнного часу.
45. Державне регулювання економіки в умовах воєнного часу.
46. Організаційно-правові форми суб'єктів господарювання.
47. Матеріальне і нематеріальне виробництво, їх взаємозв'язок.
48. Умови існування ринку.
49. Причини, що зумовлюють циклічні коливання економіки.
50. Види економічних криз.
51. Банки як основний елемент ринкової інфраструктури.
52. Небанківські фінансові установи.
53. Напрями діяльності небанківських фінансових установ.
54. Господарська та підприємницька діяльність: відмінності та схожі риси.
55. Обмежувальні чинники підприємницької діяльності.
56. Необхідність втручання держави до функціонування ринкового механізму.
57. Інструменти імперативного державного регулювання економіки.
58. Інструменти адміністративного державного регулювання економіки.
59. Суб'єкти державного регулювання економіки.
60. Пошук додаткових джерел фінансування втрат і потреб економіки у воєнний час.

11. Рекомендовані джерела інформації

Нормативно-правові документи

Конституція України: Конституція. Закон від 28.06.1996 № 254к/96ВР.
URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96

Кодекс України з процедур банкрутства: Кодекс України, Закон від 18.10.2018 № 2597-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

Бюджетний кодекс України: Кодекс України, Закон від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17

Податковий Кодекс України: Кодекс України, Закон від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17

Митний кодекс України: Кодекс України, Закон від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17

Про банки та банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>

Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 № 2473-УІІІ. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19

Про внесення змін до деяких законів України щодо спрощення умов провадження господарської діяльності в період дії воєнного стану в Україні : Закон України від 17.07.2024 № 3869-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3869-20#Text>

Про державну допомогу суб'єктам господарювання: Закон України від 1.07.2014 № 1555-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18>

Про державну реєстрацію юридичних, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>

Про джерела фінансування органів державної влади: Закон України від 30.06.1999 № 783-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-14#Text>

Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України № 361-ІХ від 06.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>

Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.08.2015 № 222-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>

Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877-V URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>

Про особливості створення та діяльності централізованих закупівельних організацій : постанова Кабінету Міністрів України від 27.12. 2018 № 1216. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1216-2018-%D0%BF>

Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 05.04.2001 № 2346-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>

Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T150389?an=428>

Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>

Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15

Про ціни і ціноутворення: Закон України від 21.06.2012 № 5007-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5007-17#Text>

Основна

Вачевський М. В., Кулішов В. В., Падалка О. С. Основи ринкової економіки : підручник. К. : Магнолія-2006, 2024. 472 с.

Гельман В. М. Ринок праці і демографія: методичні вказівки до практичних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Управління персоналом та економіка праці», «Економічна кібернетика», «Міжнародна економіка», «Економіка та управління ринком землі». Запоріжжя : ЗНУ, 2022. 90 с.

Економіка перемоги. Як Україні виграти війну. Як стимулювати виробництво озброєння в Україні та отримати розвинену військову промисловість. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/11/2/706142/>

Економіка України в умовах війни. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Poharska_pr_0102.06.2023.pdf?v=4

Економіка: практикум з економічної теорії, історії економіки та економічної думки, мікро- та макроекономіки За ред. І.І. Галушка, Г.М. Поченчук, С.В. Байда та ін. Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2022. 368 с.

Економічна теорія [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до виконання практичних завдань для здобувачів вищої освіти спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" освітньої програми "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" першого (бакалаврського) рівня / уклад. Т. С. Черкашина. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2025. 57 с

Інструменти підтримки бізнесу в період воєнного стану в Україні. 20.01.2024. К. : НІСД. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/instrumenty-pidtrymky-biznesu-v-period-voyennoho-stanu-v-ukrayini-hruden>

Інфраструктура товарного ринку: навч. посіб. 2-ге вид., доповне і перероблене / В.М. Пилявець та ін. К.: Каравела, 2024. 220 с.

Інфраструктура товарного ринку. Практикум / П.В. Захарченко та ін. К. : ЦУЛ, 2021. 152 с.

Кирильчук О., Мельник Т. Економіка України у період воєнного стану. Економіка та суспільство 2024. № 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-120>

Колесник С. Спрощено умови ведення бізнесу під час воєнного стану. 17.10.2024. URL: <https://ohoronapraci.kiev.ua/article/news/sproseno-umovi-vedenna-biznesu-pid-cas-voennogo-stanu>

Кудінова А., Кулага І., Лопух К. Основи економічних знань: навч. посіб. для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. К. : ВЦ «Академія», 2023. 208 с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/posibnyky-prof-tech/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%8C%D0%9A%D1%83%D0%B4%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%92%D0%A6%D0%90%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%8F.pdf>

Мельник С. І., Шевченко Н. В., Висоцька І. Б. Банківська система : навч. посіб. у схемах і таблицях. Львів : ЛьвДУВС, 2023. 184 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/6608/1/%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%D0%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0.pdf>

Мельникова О. Державне регулювання економіки : навч.-метод. посіб. для здобувачів вищої освіти бакалаврського рівня спеціальності 051 Економіка.. Харків: ХНПУ, 2023. 105 с. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/1091751/mod_resource/content/0/%D0%94%D0%B5%D1%80%D0%B6_%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B8_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87_%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1.pdf

Мікроекономіка. Практикум: навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за спец. 073 Менеджмент / уклад.: А.Р. Дунська, Г. П. Жалдак. К. : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. 140 с.

Основи економічної теорії : навч. посіб. / Л. Рібун, І. Ангелко, Г. Лех, І. Васькович. Львів : Растр-7, 2022. 235 с. 7.

Основи економіки: Навчально-методичний посібник до програми підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня / Лапко О.О., Возняковська К.А., Біленець Д.А., Попович О.В., Цуркан-Сайфуліна Ю.В., Кубрак Г.О. Чернівці, 2025. 98 с.

Основи ринкової економіки. Конспект лекцій для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 075 «Маркетинг» / укладач: С.О. Полковниченко. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2023. 192 с. URL:<https://ir.stu.cn.ua/jspui/bitstream/123456789/21641/1/%D0%9E%D1%81%D>

0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%97%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B8..pdf

Цевух Ю. О. Ринок праці, міграція та соціально-економічний розвиток Європейського Союзу та України: навч.-метод. посіб. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. 140 с.

Додаткова

Сучасний стан та перспективи економічного розвитку України: теорія, методологія, практика : колективна монографія / кол. авторів. Полтава : ПП «Астрая», 2023. 225 с.

Богдан Т. Фінансово-економічні наслідки війни. LB.UA. 31 березня 2023. URL:https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/550614_finansovoeconomiczni_naslidki.htm

Обух В. Що сприяє економічній стійкості України під час війни за Незалежність. Укрінформ. 19.02.2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3751995-so-spriae-ekonomichnij-stijkosti-ukraini-pid-cas-vijni-za-nezaleznist.html>

Кущ О. Економіка війни: чому ми досі не на «воєнних рейках» і як на них стати. Укрінформ. 12.02.2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3825972-ekonomika-vijni-comu-mi-dosi-ne-na-voennih-rejkah-i-ak-nanih-stati.html#>

Синюк Н. Демографічна статистика в період війни: сучасний стан та основні виклики. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2022. № 4. С. 241-246.

Національна економіка : підручник / Б. Ф. Заблоцький. – 2-ге видання, стереотипне. – Львів : «Новий Світ-2000», 2025. – 582 с.

Обіход, Т. В. Головні засади економіки України в умовах воєнного стану. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2022. №1(4). URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-4-03-02>

Інтернет-джерела

Президент України: офіційний веб-портал. URL: www.president.gov.ua

Верховна Рада України: офіційний веб-портал. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws>

Кабінет Міністрів України «Урядовий портал України». URL: <http://www.kmu.gov.ua>

PRAVO.BIZ.UA : Юридична бібліотека. URL: <http://pravo.biz.ua/>

Електронна бібліотека. URL: <http://www.info-library.com.ua/>

Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

Підписи авторів РПНД:

**Професор кафедри економіко-
правових дисциплін, д.е.н.,
професор**

**Завідувач кафедри економіко-
правових дисциплін, к.е.н., доцент**

Ганна КОЗАЧЕНКО

Анатолій ФАЇЗОВ